

Nietzsche en het dilemma van goed en kwaad-6

Petra Bolhuis & Theo Meereboer
Maieutiek 2016

Mens als dier dat beloften kan doen

- Het hebben van een geweten is het tegengaan van het vergeten.
- Dat vergeten zegt Nietzsche nu is een talent van de mens en dus heeft het moeite gekost om het vergeten op te heffen al is het maar voor een klein deel.
- Hannah Arendt noemt het kunnen doen van beloften als een van de verworvenheden die de mens pas sinds het Griekse denken en de Griekse politiek heeft.

Maieutiek Nietzsche 2016-6

Vrijheid en belofte

- De mens maakt zichzelf voorspelbaar.
- In het samenleven van vrije mannen waren alleen slaven voorspelbaar, die moesten doen wat er gezegd werd. Hoe krijg je een vrije man zover dat hij voorspelbaar wordt in zijn gedrag?
- Niet uit onvrijheid maar uit vrije wil iets aangaan dat is wat de belofte zo uniek maakt.

Maieutiek Nietzsche 2016-6

Verantwoordelijkheid

- Verantwoordelijkheid kan alleen ontstaan als er iemand is die verantwoordelijk gehouden kan worden, die nog weet heeft van wat hij heeft gedaan en daarop aanspreekbaar is en wil zijn.
- In Morgenrood schrijft Nietzsche dat er in iedere cultuur stompzinnig regels zijn die streng gehandhaafd worden zelfs op straffe des dood. Beter stomme zedelijkheid (beschaving) dan geen zedelijkheid) beschaving.

Maieutiek Nietzsche 2016-6

Kunnen beloven is macht hebben

- M. Foucault maakt in *Discipline toezicht en straf* duidelijk hoe de mens werd gedwongen –vaak letterlijk aan den lijve- om zich aan te passen en daarna pas kon de soeverein ontstaan die zich losmaakt van de zedelijkheid en weer autonoom beslist.
- Er ontstaat een onderscheid tussen degenen die niet kunnen beloven, omdat zij niet voor zichzelf kunnen instaan en degenen die kunnen beloven.

Maieutiek Nietzsche 2016-6

Inbranden van het geheugen

- Het inbranden van een geheugen heeft bloed zweet en tranen gekost!! Een passief mens gebruikt zijn geheugen niet en laat zich meeslepen door iedere emotie die in hem opwelt. Alle ascese is dus een vorm van geweten hebben en keuzes maken. Hier is Nietzsche heel dubbel;
- Vrije man (voornaam, Griek) heeft geen geweten of de vrije man heeft een geweten en kan daarom keuzes maken
- Slecht geheugen maakte ergere straffen nodig om geheugen in te branden (houdt mensen eronder)
- Slecht geheugen en het inbranden levert ook diepte op en plechtigheid en mysterie (schoonheid)
- Inbranden heeft het denken geschapen en is dus een middel op weg naar de übermensch of mnemotechniek is een belemmering voor de übermensch.

Maieutiek Nietzsche 2016-6

Geweten, rede en schuld

- **“Ach de rede!** (blz53) De rede is een product van een bloedig verleden.
- Het schuldig geweten is echter geen gevolg van de straf.
- Straf kwam voort uit wraak die werd ingetoomd door het idee van equivalentie dat uit de (ruil)handel voortkomt.
- Maar door dat idee kwam er ook een concept van nog uitstaande schuld m.b.t. gedrag.

Maleutiek Nietzsche 2016-6

Straf, wraak en bevorderen van het goede

- Het straffen, het mogen straffen, is een herenrecht waaraan iedereen mag meedoen als hem die eer te beurt valt omdat de ander zijn belofte niet nakomt. Eerst mag de schuldeiser het zelf doen en in de tijdperken daarna doet de overheid het. Straf en genoegdoening hebben nog steeds een nauwe relatie, meer dan uitbannen van het kwade in de ander.
- Waar wij geen weet meer van hebben -of wellicht liever niet aan herinnerd willen worden- is de genoegens die we ervaren in wreedheid. (blz57)

Maleutiek Nietzsche 2016-6

Mens wordt steeds weker

- **“Misschien deed de pijn... valt.”**(59) In zijn opvatting over rassen is Nietzsche kind van zijn tijd.
- Zijn idee is dat we steeds weker worden, het feest van geweld is vervangen door medelijden, hypocrisie en sublimatie.
- De Grieken lijden nog groots en zichtbaar de christenen onzichtbaar en dus zinloos.(60)
- De vrije wil is een uitvinding om ons interessant te houden. (61)

Maleutiek Nietzsche 2016-6

Schuld en straf

- **“De gemeenschap...gebeuren”** (62) De gemeenschap biedt voordelen waardoor de leden zich onderwerpen aan de regels van de gemeenschap als zij die overtreden worden zij in feite vreemde of vijanden en worden ook als zodanig behandeld. Dan is de straf dat zij als ‘de anderen’ worden behandeld. De straf is wreed want mensen zijn nog wreed tegenover de vijanden.

Maleutiek Nietzsche 2016-6

Mildheid is geen morele vooruitgang

- **“Nemen de macht....licht.”** (64) des te beter het gaat des te milder mensen worden. Genade is prerogatief van de machtige.
- Tolerantie is in de zin van Nietzsche een uiting van macht en superioriteit.

Maleutiek Nietzsche 2016-6

Affecten en straf

- Gerechtigheid kan alleen voortkomen uit macht zegt Nietzsche hier. Kan dus nooit voortkomen uit het ressentiment, want het ressentiment doet alsof gerechtigheid voortkomt uit een gevoel van gekwettheid.
- Het reactieve gevoel kan nooit of te nimmer een echte rechtvaardigheid voortbrengen. Als er al rechtvaardigheid kan zijn dan moet dat actief niet re-actief.
- Nietzsche hoopt dat het mogelijk is dat er een werkelijk positief rechtvaardig mens komt, maar zegt dat we er niet op moeten rekenen.
- Het oordeelsvermogen en de objectiviteit worden vertroebeld zodra ons iets wordt aangedaan. (66)

Maleutiek Nietzsche 2016-6

Waarom straf?

- **“Om er althans...doet.-”** (72) Straf dient een heel scala van doelen en die doelen zijn juist niet de oorsprong en ook niet het nut.
- Het is de wil tot macht die vat krijgt op bestaande procedures en ze verandert onder haar invloed.
- Straf laat zien als ik beter had opgelet of meer macht had was ik niet gestraft. Van straf word je wijs en slecht, gelukkig zijn mensen daar te dom voor zegt Nietzsche. (76)

Maieutiek Nietzsche 2016-6